

ZENE SZEMEIMNEK

2011-ben ünnepelte Magyarország Liszt Ferenc születésének 200. évfordulóját. Ez alkalomból a Magyar Tervezőgrafikusok és Tipográfusok Társasága, a MATT pályázatot hirdetett, „Zene szemeimnek” címmel. Munkám erre az alkalomra készült.

Az alkotásom elkészítése során szerettem volna tisztelegni Liszt Ferenc, az egyik legjelentősebb magyar zeneszerző és zongoraművésze előtt. E mellett pedig figyelembe vettem a pályázati kiírásában szereplőket:

„A zene élménye általában közkincs. Minden ember számára átélhető élményt jelent. Saját ízlésünk szerinti preferenciáink egyéni és kollektív identitásunk része. A vizuális kódok, a képek elemei is úgy működnek, mint a zenében elrejtett vagy nyíltan kifejezett harmónia. Szemünk is keresi a számunkra sokat jelentő harmóniát vagy épp a különös izgalmat. Ahogy a zene válhatott kultúránk sokféle szereplője számára közös nevezővé, éppúgy összeköthet minket ezernyi különböző módon a képek „zenéje” is. Ha tudatosan keressük az élményt, a képekben is felcsendülhet a hang, amely „zene szemeinknek”. „

A pályázatra olyan alkotásokat vártak, amelyek bármilyen képi és/vagy verbális utalással kötődnek zenéhez.

A pályázatra való ötletelés során elhatároztam, hogy egyszerre szeretnék Liszt Ferenc előtt is tisztelegni, miközben általánosságban véve megjelenítem a zenét.

Elsőként egy interaktív műalkotás létrehozása volt a célom. Egy már sok évet megélt, mívés keretet vettem alapul, amelyen szándékosan rajtahagytam az idő nyomait. Az aranyozás és a szín teszi méltóságteljessé az egész koncepció alapját, hiszen tisztelgésnek szántam. Ezt követően drótokat feszítettem bele, sűrűn, egymással párhuzamosan. Szándékosan igyekeztem egyenlő távolságokra rakni őket, hogy ne utaljon kifejezetten egy hangszerre vagy kottára, hanem adjon egy alapritmust és szabadon lehessen asszociálni egy zongora belsejére, egy gitárra, citerára, hárfára – azaz sokféle hangszerre, illetve akár a kotta alapvonalaira. Természetesen azért esett a választásom főleg húrokra emlékeztető megjelenítésre, mert Liszt ezernél is több művének jelentős részét zongorára komponálta. A zongora pedig bár billentyűs hangszer, magát a zenei hangot a „lelkében” kifeszített fémhúrok adják ki, amik összeköttetésben vannak a billentyűkkel. A húr rendszer pedig igen gyakori eleme sok hangszernek, így lehetőséget ad arra, hogy ne csak zongorára, hanem sok más hangszerre asszociálhassunk.

Miután elkészült az alaprendszer, úgy gondoltam bevonom a közönséget is, hogy a zene életre kelhessen. Így került rá a drótokra az apró arany „pontok” sokasága. A pontok

vékony papírcsíkokból vannak, amelyeket a közepén lévő drótszál segítségével hajlítottam rá a kifeszített drótszálakra. Ezek jelképezik a hangokat, akárcsak egy kottán, de annál mégis egyszerűbb, általánosabb jelrendszerként. A pontok pedig elcsúsztathatóak, és mozgásuk lévén válik a mű interaktívvá, mert a befogadó kedve szerint „zenélhet” rajta, anélkül, hogy hangot hallana. A húrok tehát jelen esetben nem adnak ki ugyan hangot, agyunk és tapasztalataink mégis hozzárendel egy-egy hangszert, amit ismerünk.

Művem tesztelések alá vetettem környezetemben, anélkül, hogy bármit mondtam volna róla, megkérdeztem ki mit lát, mit ért ez alatt. Válaszul kaptam a hangjegyeket, a hangszereket és örömmel tapasztaltam, hogy pontosan azt látták, amit én láttatni szerettem volna: a zenét.

Így született meg a mű, amely nem hallható, hanem látható zene. Ami lehet egyenletes, lassú, gyors, zaklatott, lírai vagy akár egy pontban sűrűsödő élmény. Bármilyen műfajú muzsika lehet, amit csak a befogadó szeretne.

A pályázat elvárásai és kiállítási lehetőségei miatt készült művemhez egy plakát is, amely mindezt összefoglalja. Kiírtam a pontokkal a LISZT 200 feliratot, amit aztán fokozatosan szétfoszlattam és ezt a folyamatot egy képsorozatban befotóztam. A plakát három fő képi eleme ezt a szabad alakíthatóságot mutatja be. A képek szélénél lévő szögletes jelek is további szabad asszociációs lehetőséget adnak a zeneiségre, nem konkrét jelek.

A plakát aljánál pedig egy idézet olvashat a néző Liszt Ferencről:

„...engedtesse meg nekem, hogy eltekintve a magyar nyelvben való sajnálatos járatlanságomtól, születésemtől síromig szívemben és lelkemben magyar maradjak, s ezért a magyar zene kultúráját komolyan kívánjam előmozdítani.”

Az idézet egyrészt a plakáttervezés, mint tervezőgrafikai műfaj igényei miatt került oda, hogy a képi elemek mellett tipográfia is megjelenjen, amelynek tartalma szervesen kötődjön a mű létrejöttének céljához. A magyarság fontosságáról, a zene szeretetéről példamutató mondatok ezek. Liszt Ferenc minden idők egyik legtermékenyebb zeneszerzője volt és bár zongora darabjait emeli ki legjobban az utókor, virtuóz zongoraművei mellett szimfóniákat, szimfonikus költeményeket és egyházi darabokat is komponált.

Az idézet utolsó szavaiban fogalmazódik meg Liszt Ferenc egyik célja, a magyar zene kultúrájának előmozdítása, ami az én munkámat illetően a szó szoros értelmében véve kiemelkedően fontos. Az előremozdítás szó az idézet végén pontosan olyan helyen áll, ahol zárszóként fontos szerephez jut. Ezzel hívom fel a néző figyelmét arra, hogy most ő maga is előremozdíthatja a zenét, létrehozhat valamit, ami kellemes a szemének, amiben meglátja, amit hallani szeretne. Ami megindítja a fantáziáját, leírja egy emlékét,

vagy amivel el szeretne mondani valamit. Alkalma nyílik követheti Liszt Ferenc szellemiségét.

Ha pályaművem kiállításra kerül, két kiemelkedően fontos körülményre lenne szükség, ahhoz, hogy az elképzeléseim szerint kelhessen életre. Egyrészt, hogy fekete háttér előtt legyen a képkeret, azaz a műalkotás. Másrészt, hogy határozottan ráirányított fényvel legyen megvilágítva. Erős megvilágítással a fő drótszálak és a kis pontok is csillogni látszanak, ahogy a kiállítás látogatói mozognak a térben. A zene tehát már akkor megcsillan, amikor a pontok fizikailag még csak nem is mozdultak el. A csillogások pedig táncolni kezdenek a fényben. Ez vonzhatja közelebb a nézőt a kiállításon és készítheti arra, hogy ő maga is részt vegyen a zene további alakításában.

Mellékletben csatoltam fotókat a műről, amelyen ennek kiemelkedő fontossága megmutatkozik. Ahhoz tehát, hogy a mű már távolról is éljen és zenét sugallhasson feltétlenül fontos a fény.

Alkotásom tehát egyszerre utal Liszt Ferenc személyére, szellemiségére és munkásságára, e mellett pedig általánosságban véve a zenére. A zenére, amely jelen esetben nem csak magyar, hanem határokon, kultúrákon és nemzedékeken is átívelő, ami össze tud kötni embereket, ki tud fejezni érzelmeket és hangulatokat. A zene, mint közös nyelv lesz a kommunikáció alapja.

A plakátot a pályázat zsűrije beválogatta a Magyar Tervezőgrafikusok és Tipográfusok pályázatának ötven kiállított pályaműve közé. A kiállítás Budapesten volt 2011 őszén, a Design Terminálban.

A képkeret, azaz a műalkotás viszont, ami tulajdonképpen az általam kitalált koncepció lelke, formai követelmények miatt nem tudott szerepelni a kiállításon.

A jövőben mindenképpen szeretném majd kiállítani mindkettőt egyben, és így előben is megfigyelni hogyan is alakítja a néző a zenét anélkül, hogy hangokat hallana. Érdekelne milyen zenei „képek” születnének meg. Reményeim szerint pedig olyan képi élményeket hoznának létre, amelyekben újra és újra felcsendülnének a hangok, így születhet meg a zene szemei.